

UREDNIŠTVO „ŽIVOTA“
ZAGREB I/147

A. P. P.

ŽIVOT

BROJ 1.

SIJEČANJ 1925.

GOD. VI.

UREDNIŠTVO „ŽIVOTA“
ZAGREB I/147

JUBILEJSKA GODINA.

Pjevajte nebesa, jer Gospodin čini milosrđe; podvikujte, kraljevi zemaljski; popjevajte, gore, šume i sva drveta u njima! (Isaija 44, 23).

»Pjevaj, kćeri Sionska; klikuj, Israele; raduj se i veseli se iz svega srca, kćeri Jerusalemska!« Tako veli prorok Sofonija svome narodu (3, 14). Jednako je i Jeremija tješio puk israelski: »Doći će dan, kad će vikati čuvari na gori Efraimovoj: Ustanite, da idemo na Sion, ka Gospodinu Bogu svojemu. Jer ovako veli Gospodin: Pjevajte veselo radi Jakova i podvikujte radi glave narodima; glasno vičite, pjevajte i recite: Spasi, Gospodine, narod svoj, ostatak Israelov! Evo ja ću ih dovesti iz zemlje sjeverne i sabrat ću ih s krajeva zemaljskih, i slijepa i hroma, i trudna i porodilju, sve zajedno, zbor veliki vratit će se ovamo. Ići će plačući i s molitvama ću ih dovesti natrag; vodit ću ih pokraj potoka pravim putem, na kom se ne će spoticati; jer sam otac Israelu i Efraim je prvenac moj. Čujte, narodi, riječ Gospodinovu i javljajte po dalekim ostrvima i recite: koji rasijsa Israela, skupit će ga i čuvat će ga kao pastir stado svoje. Jer iskupi Gospodin Jakova i izbavi ga iz ruku jačega od njega. I doći će i pjevat će na visini Sionskoj i steći će se k dobrim Gospodinovim. I duša će im biti kao vrt zaliven i ne će više tužiti. Tada će se veseliti djevojka u kolu, i momci i starci zajedno, i promijenit će žalost njihovu na radost i utješit ću ih iza žalosti njihove«. (31, 6—13). Za ovim ne zaostaje ni Isaijina riječ, koju upravi svome židovskom narodu kao i spomenuta dva proroka u doba babilonskog sužanjstva: »U potonja vremena bit će gora doma Gospodnjega utvrđena uvrh gora i uzvišena iznad humova, i stjecat će se k njoj svi narodi. I ići će mnogi narodi govoreći: Hodite da idemo na goru Gospodnju, u dom Boga Jakovljeva, i učit će nas svojim putevima i hodit ćemo stazama njegovim, jer će iz Siona izaći zakon i riječ Gospodinova iz Jeruzalema. I sudit će među narodima i karat će mnoge narode, te će raskovati mačeve svoje na raonike i koplja

svoja na srpove, ne će dizati mača narod na narod, nit će se više učiti boju. Dome Jakovljeve, hodi da idemo po svjetlosti Gospodinovoju!» (2, 2—5).

Na ove je glasove narod u sužanjstvu i daleko od svoje domovine kao nanovo oživio. I u babilonskim verigama nije taj narod mogao da zaboravi na svoje mile krajeve. I psalmista je u ono doba pjevao: »Ako zaboravim tebe, Jeruzaleme, neka usahne desnica moja; neka prione jezik moj za usta moja, ako tebe ne upamtim, ako ne uzdržim Jeruzalema svrh veselja svojega (ps. 136, 5—6). Kako ovaj pjesnik tako ni sav narod nije klonuo duhom ni u verigama tuđinskim, jer ga je krijepila riječ-odzgora, riječ vjere i nebeske okrepe.

Evo ova je ista riječ tako nužna i našem srcu; potrebna je duhu čitavog čovječanstva u ovoj »suznoj dolini« u danima, kada svi kao nikada prije moramo zavapiti: »Izbavi, Bože, Israela od svih nevolja njegovih!» (ps. 24, 22). Melem je našem srcu i duši samo riječ s neba, odakle i »dolazi svako dobro«. I danas je i nama mila svaka uspomena na nebo kao i prvim kršćanima u doba ondašnjih teških progona. I nas opominje apostol kao nekoć Kološane: »Ako uskrsnuste s Kristom, tražite ono što je gore, gdje Krist sjedi s desne strane Boga. Mislite ono, što je gore, a ne ono, što je na zemlji, jer umrijeteste i vaš je život sakriven s Kristom u Bogu« (3, 1—3). I isti nam apostol jamči i obećaje u ime Božje odmah kao i Kološanima: »A kad se javi Krist, život vaš, onda ćete se i vi javiti s njime u slavi« (ib. 4).

Ovo sveto veselje pruža nam jubilejska godina 1925.

II.

Prvi je redoviti jubilej raspisao papa Bonifacij VIII. za g. 1300. Te je godine došlo u Rim toliko ljudi iz svih strana svijeta, da su Rimljani brojili do 200.000 hodočasnika svaki dan, a od tih je do 30.000 izlazilo i drugih toliko ulazilo. Dr. J. B. Weiss, Weltgeschichte, str. 48). Papa Klement VI. odredio je g. 1343, da se ovakova jubilejska godina slavi svake 50., a Urban VI. snizi to na 33. godinu. No g. 1470. odredi Pavao II., da se odslije sveta godina slavi svake 25. godine. U toj odluci niže papa i razloge: »Misao na silne muke, kojima se izravnao ponovni rascijep u nutarnjosti Crkve; neizmjerni strah, koji se pojavio u Evropi na svem zapadu, kada su Turci osvojili Carigrad i počeli dalje prodirati; neodoljiva tjeskoba, koja se pojavila među narodima uslijed silnog haranja teških bolesti; napokon pogled na neprestane ratove posred zapadnih država i kako je srčika narodâ podivljala diže oči čovječanstvu prema gore i sve ga to puti na to, kako je nužno da svi ljudi krenu na put pokore i tako odstrane udarce karajuće Božje ruke« (Pastor, Geschichte der Päpste in Zeitalter der Renaissance, str. 360).

Pavlov je nasljednik Siksto IV. proslavio svetu godinu 1475. Knežovi su i puk hrlili iz svih pokrajina, te je i do 200.000 osoba bilo na dan Uzašašća pri papinu blagoslovu (Pastor ib. 486). Burchard spominje u svom Dijariju (II, 598 sq), da je toliko bilo i kod blagoslova, koji je udijelio za sv. godine g. 1500. papa Aleksandar VI. Sigismund Conti (II. 218) jamči, da je te godine bio vas svijet u Rimu (orbis in urbe); sve se natjecalo u živoj vjeri (Pastor, ib. 509). I Klement VII. nije manje svečano proslavio svetu godinu 1525., ali je svečanija bila pod Grgurom XIII. (Pastor IX, 147). U 19. vij. nije se redovito održao jubilej ni g. 1800. poradi burne dobe, a ni g. 1850 ni 1875. Leon je XIII. zadnji put otvorio jubilejska vrata na bazilici sv. Petra g. 1900. Sadanji je papa Pijo XI. izdao 5. jula 1924. apostolsku konstituciju o novom jubileju 1925.

Naravno jubilejskoj je godini **podloga dogmatska**: vjera u oprost grijeha i vremenitih kazni poradi Isusovih i svetačkih zasluga. Stoga nije čudo, da u jubilejskoj godini vjera posebnim načinom oživi i u masama kao i duh pokore. Već je Bog kazao preko Eze hijela: »Obrati li se bezbožnik od grijeha svojih koje učini, i ako drži sve uredbe moje i tvori pravo i pravednost: živjet će i ne će umrijeti. Bezakonja njegova, što ih je učinio, ne će mu se više spominjati« (18, 21—22). I sv. Petar veli grješnicima: »Pokoru činite« (Dj. ap. 2. 38); Bog hoće, da svi ljudi prionu uz pokoru (2. Pet. 3, 9). Uistinu malo što tako oživi vjeru kao duh pokore, a na oživjeloj vjeri sve se kreposti brzo i lako pojave. Kakovim li dobrima nije urodio duh pokore za križarskih vojni? Vjersko oduševljenje za tih vojni odrazilo se tako obilno i prevažno na polju književnosti, umjetnosti, trgovine, znanosti, uopće svake ljudske djelatnosti (Hergentröther, Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte 913).

U prošlosti su ne malo jubilejske godine uzbudile u narodima i odanost i ljubav spram sv. rimske Stolice, prema Kristovu namjesniku na zemlji. To ističe i papa u svojoj konstituciji: »Kršćanskim je vjernicima ma kojega staleža, dapače i samim carskim i kraljevskim dostojanstvom urešenim, kako pismeni spomenici svjedoče, bilo svetom dužnošću da se oko ove svete Apostolske Stolice okupe, da kod Rimskoga Biskupa i Petrova nasljednika, koji je jedini pravi svete nauke čuvar i tumač, te vrhovnoga života čisti i neiskvareni izvor, crpu čim će se u zajednici vjere utvrđivati i življenje u vezi savršenosti — što je ljubav — k višoj svetosti upraviti. Da dakle što više vjernika i ovdje potraže, što se samo u ovom gradu može naći, obilnija pomagala pobožnosti i pomirenja, kao i da jedinu i nepovrijedljivu vlast Rimske Crkve svojom prisutnošću priznaju«. Da, u jubilejskoj će se godini naći narodi, udaljeni i susjedski, prijateljski i neprijazni oko katedre zajedničkog oca; tu će zabaciti neprijateljske ograde, kojima je narode rastavila zavist ili pohlepa za tvarnim probicima; ljubav će triumfirati. To će biti »mir Kristov u kraljevstvu Kristovu«!

Divna je bila ustanova svete godine kod Židova sa socijalnog, političkog stanovišta. No katolička jubilejska godina daje narodima još više na duhovnom polju. Israelci su te godine otpuštali robove i za duž prodane zemlje. Tako reče Bog Mojsiji: »Tada zapovjedi, neka zatrubi truba u deseti dan sedmoğa mjeseca, na dan očišćenja neka trubi truba po svoj zemlji vašoj. I posvetite godinu pedesetu, i proglasite slobodu u zemlji svima koji žive u njoj; to neka vam je oprosna godina i tada se vratite svaki na svoju baštinu i svaki u rod svoj vratite se« (3 Mojs. 25, 9—10). Što je to prema duhovnim blagodatima, koje tako obilno daje svim kat. narodima na zemlji sveta naša godina! — Lijepa je bila ustanova, da Israelci moraju' da se godimice okupljaju oko svog hrama u Jeruzalemu, gdje se jedino smjele da prikazuju žrtve. To je pomagalo, da se narod lakše očuva u monoteizmu. To su oponašali i Muhamedanci, pa su uveli hodočašća u Meku na grob svog proroka. Ali ovdje je mrtvi prah, ondje zavjetni mrtvi kovčeg — ipak koje oduševljenje i koji li je život odatle klija! No kod svete godine se okupe plemena i narodi oko živog Kristova namjesnika; oko milog oca-pape. Tu možemo svi čutjeti milinu, o kojoj pjeva psalmista: »Kako je lijepo i krasno, kad sva braća žive zajedno!« (ps. 132, 1); tu ćemo reći Bogu svome: »Bolje je jedan dan u dvorima tvojim nego li hiljada. Volim biti na prađu doma Božjega nego živjeti u šatorima bezbožničkim, jer je sunce i štit Jehova, blagodat i slavu daje Gospodin« (ps. 83, 10).

Sretne li godine, u kojoj će verige grijeha padat kao ljsuke; u kojoj će se nebo tako približiti zemlji! U ovoj ćemo godini mi katolici uistinu moći okusiti s Mojsijom: »Nijedan drugi narod nije tako velik, kojemu je Bog blizu kao što Bog naš nama!« (5 M. 4, 7).

III.

S crkvenom jubilejskom godinom 1925. proslavit će hrvatski narod i jubilej svog kraljevstva. Ovo je postojalo otrag 1000 godina. Hoće li i narod dostojno proslaviti tu svoju prošlost?

Opravdano je zapjevao naš Preradović o Zrinjskom:

»Junače Zriniski! ponosno narod te
Zove svojim i rado ti spomenu
Grli, penjuć se po njoj sad u
Nebo bolje si sreće na svijetu«.

Dà, narod ima svetu dužnost. da haran bude svojim junacima desnice i duha; svojim dobročiniteljima. Teško si ga narodu, koji ne haje za svoju svijetlu prošlost i svoje dične sinove! Takav je narod osuđen, da iščezne s lica zemlje. Ne tako narod, koji snuje svoju budućnost na prošlosti. Vjekoslav Klaić lijepo je pokazao, kako je naš hrv. narod kroz ovu tisuću godina neprestano mislio i radio oko

sretnije budućnosti svojih pokoljenja*), pa nema sumnje, da će i sadanji naraštaj pokazati, da umije cijeniti sebe i svoje prede. Tu će Hrvati proslaviti baštinu, koju im namriješe prošli vijekovi: ideju **narodnog ponosa i katoličke vjere**. Evo te dvije zvijezde treba da mu budu brašnenica i na putu kroz nove vijekove.

Narodni ponos!

Hrvatski se narod sastao g. 925. na prostranom Duvanjskom polju i tu je proglasio kneza Tomislava za svog prvog kralja. Taj isti narod nakon izumrle narodne dinastije dozvoljava ugarskom kralju Kolomanu, da vrši u zemlji vrhovnu vlast, pošto je ugovorom zajamčio Hrvatima sva prava i u Biogradu na moru dao se g. 1102. okruniti hrvatskom krunom. I tako su postojala ugarsko i hrvatsko kraljevstvo kao »regna socia« kroz dalja stoljeća. Francuski su Anžuvinci pokušali da obore hrvatsku samostalnost. Hrvati su se oduprli tom pokusu u 13. i 14. vijeku, dapače su početkom 15. vijeka ušli u opoziciju protiv ugarskih vladara. Protiv kraljice Marije i Sigismunda dižu Hrvati Ladislava Dračkog i krune ga u Zadru 1403., a za Elizabete i Ladislava Posmrtnog pristaju uz poljskoga kralja Vladislava Varnenčika. I kasnije Hrvati stoje uz Habsburgovca Fridrika III. austrijskog protiv ugarskog vladara Matijaša Korvina, pa protiv Jagelovića Vladislava II. uz njemačkog cara Maksimilijana I. Iza bitke na Muhačkom polju ne pristaju Hrvati uz Zapolju, uz koga je većina Ugarske, nego 1. 1. 1527. u Cetinu biraju Habsburgovca Ferdinanda I. za kralja. Hrvati nastupaju tako oštro protiv tog svog kralja na saboru 27. 4. 1527. u Cetinu, što ne održa svoja obećanja. Tu mu poručuju: »Neka znade vaše veličanstvo, da se ne može naći, te bi ikoji gospodin silom svladao Hrvatsku«. Hrvati se opet sastaju u Topuskom 9. 9. 1535. i mole Ferdinanda, neka im vrati pismo, kojim su ga proglasili svojim kraljem, pa će i oni njemu listinu o potvrdi svojih prava, pa će se oni sami pobrinuti za opstanak i spas svoje države. Ferdinand im na to obećaje sve. G. 1608. hrvatski staleži samostalno odbijaju konfederaciju, koju su sklopili Ugarska i Austrija protiv Rudolfa; opet 1620. samostalno stvorise uniju protiv Gabrijela Betlena i ugarskih buntovnika. Ferdinand II. dalje 17. 6. 1618. riješava vlaško i krajiško pitanje prema zahtjevu hrvatskog naroda. Istina Hrvati šalju u Požun i Šopronj svoje poklisare, ali vazda traže, da im se po starom pravu osigura prvo mjesto. Leopold je dao pogubiti Petra Zrinjskog i Franju Krsta Frankopana (1671), ali nije mogao da dokine bansku čast u Hrvatskoj, jer mu se oprla narodna svijest. Kad su uđri na zadnjem ugarsko-hrvatskom saboru u Požunu proglasili pravo nasljedstva Habsburgovaca u muškoj lozi obvezatno i za Hrvate ovi se svojski odupriješe, pa su 9. III. 1712. stvorili

*) Kroz tisuću godina. Historijsko razmatranje prigodom pripreve za proslavu tisućogodišnjice hrvatske države. Zagreb 1923.

posebni zakon o nasljedstvu i u ženskoj lozi. Tu su kazali: »Slobodni smo, a ne robovi«. Kada je Karlo III. umro g. 1740., izabraše Hrvati samostalno i bez obzira na Ugre njegovu kćer za svoju kraljicu. Josip II. stao je da provodi germanizaciju, pa se tada Hrvati priklone jače uz Ugre, ali ovi to upotrebe da Hrvate skuće. Na to dovikne hrvatski ban Ugrima: »Jedno kraljevstvo ne propisuje zakone drugome«. Ova je ideja o hrvatskom ponosu vodila narod i u okršajima iza g. 1848., pa i g. 1867. do u novije doba.

Druga je temeljna ideja koja neprestano sjaji u povjesnici hrvatskog naroda tijekom ovih 1000 godina: **čvrsta ljubav prema katoličkoj Crkvi.**

Kratko i zorno to riše poslanica hrvatskih biskupa 20. 8. 1924: »I opet prolaze ispred nas sjene djedova i pređa naših. Sjene boraca, koji su radili i ginuli za krst časni i za sveti poklad naše vjere katoličke. Radili su oni jednako i perom i mačem. Od Tomislava, koji je iz ruku papinskog poslanika primio krunu i prisustvo-
vao saborima, pa preko križara Zvonimira i one mirijade zatočnika, što su prsima svojim i tjelesima svojim zidali bedeme kršćanskoj Evropi pred bujicom gordoga islama i preko biskupa Draškovića i bana Bakača, koji su na granicama Hrvatske ustavili Luterovo krivovjerje, i preko bosanskog franjevca, što je zatro bogumilstvo i spasio Bosni Križ, — sve do naših danas dana, sve do one dugačke povorke biskupa i svećenika, koja je križem u ruci i molitvom na ustima propovijedala hrvatskom narodu nauku Propetoga Bogočovjeka.

Uz kolijevku našega kraljevstva stajala je već vjera katolička. U danima krvavog trpljenja bila mu je vjera katolička jedina utjeha i okrepa. I danas mu je, u vremenu mira, izvor sve njegove i snage i veličine i slave. Srasla se vjera katolička s narodom hrvatskim, stvorila povijest njegovu, dala mu sve, što ima veliko i dobro. Oplemenila je ona i izbrusila dušu i značaj hrvatski, donijela narodu hrvatskom prosvjetu i kulturu, podigla ga iz krvi i iz rana zdravim moralom i čudorednošću kršćanskom, jedina čeličila oce naše za teške, nebrojene, svagdanje žrtve, kojima su nam iskupili ime i slobodu. Bila je majka hrvatskom narodu i dizala mu, zamorenu i klonulu, oči prema nebu, pokazivala na nadu boljega života i na zoru sretnije budućnosti. Na krilu katoličke Crkve rodila se je škola naša; iz samostana katoličkih procvala je znanost i pjesma naša; u grudima katoličkog svećenstva sačuvala se vatra naše svijesti narodne. Vjera je katolička nadahnula umjetnost našu i posijala zemlju našu spomenicima pobožne umjetnosti naših otaca. Čitava kultura naša i čitav naš život narodni nosi biljeg kršćanstva i vjere katoličke. I taj se biljeg ne da ukloniti iz naše prošlosti, da se ne zaniječe sva povijest Hrvatske i Hrvatstva. Katolička vjera i Crkva stvorila je veličinu Hrvatske.

I djedovi su naši to dobro znali i osjećali. I ljubili su oni svoju vjeru kao najdraže blago naroda hrvatskog; ponosili su se njome, umirali su za nju i namirali je unucima svojim kao najsvetiju baštinu naroda hrvatskoga. Prolili su more krvi za nju, ali nijesu dali, da im je ikada itko otme. Obranili su je za sebe i za čitavu Evropu, koju su time obvezali na vječnu zahvalnost prema sebi. I na usta samoga Oca Kršćanstva priznao im je to čitav katolički svijet, kad ih je Sveti Otac Papa nazvao: »Antemurale Christianitatis«, Predziđem' Kršćanstva, i prvim katoličkim kraljevstvom, »Regnum Croatiae Catholicissimum«.

A evo opet, tko je ušćuvao narodu našem i ocima našim to nebesko blago naše svete vjere? Tko je učinio, da mi Hrvati ovdje na skrajnim granicama katoličanstva, u neprestanom dodiru i vječnoj borbi sa bezboštvom i krivovjersjem, ostanemo uvijek prvi i najvjerniji sinovi Crkve? Tko je učinio, da je i danas još ogromna većina naroda hrvatskoga vjerna vjeri svojih otaca? Tko opet nego Bog naš i milost Njegova.

I na tom božanskom daru prave vjere, što ju je darovao Bog narodu hrvatskomu, na tom najvećem dobročinstvu Njegovu »odabranom daru vjere« (Sap. 3, 14), iz kojega su protekli svi drugi blagoslovi Njegovi: »A dođoše mi sva dobra skupa s njom i nebrojeno blago po rukama njezinim« (Sap. 7, 11), zahvalimo prije svega Bogu našem danas!»

Hrv. kat. episkopat u spomenutoj poslanici pozivlje narod, neka ovako proslavi ova oba jubileja: 1. U Rim će ići hodočašće, pa će se ondje sav hrv. narod posvetiti presv. Srcu Isusovu; tom će se prigodom darovati papi kalež s natpisom »Hrvatski narod Svetomu Ocu Papi Piju XI., Namjesniku Isusovu na zemlji, prilikom tisućgodišnjice svojega kraljevstva — 1925«. 2. Kroz g. 1925. svećenici će isticati vjernicima potrebu posvete i obraćenja Bogu. 3. Blagdan Srca Isus. u 1925. će se proslaviti kao dan otprošnje. 4. U Duvnu će se sagraditi spomen-crkva, u Zagrebu pak kod crkvice sv. Franje Ksaverskog obnoviti crkvice i križni put uz glavne zgrade iz 10 vijekova hrvatske povjesnice. Episkopat završuje: »Hrvatski narode! Daj slavi Tomislavovoj, tisućgodišnjici svoga kraljevstva, značaj pobožne, kršćanske, katoličke slave! Neka slava našega Duvna i našega Tomislava bude pred čitavom Evropom ispovijest tvoje vjere! Pokaži svijetu, da su Hrvati i danas još katolički narod, u kojem živi duh Tomislava i Zvonimira*»).

**) Svak je priznao, da je ova poslanica kat. episkopata lijepa i rodoljubna i katolička. I ipak je Radić napao tu poslanicu na skupštini u Krašiću 28. 9. 1924. tako ružno, kako nije još nijedan liberalac grđio katoličke biskupe; napao je kao objesan demagog, koji sebe od puste sreće regbi već sada smatra vrhovnom glavom i u vjerskim stvarima. Žalosna je to pojava, gdje na takav ispat i kat. svećenici u Radićevoj stranci šute kao olovom zaliveni!*

Preč. episkopat progovorio iz duše zahvalnog naroda i nema sumnje, da će se hrvatski narod veselo odazvati glasu svojih duhovnih vođa. Ta katolička nam je Crkva očuvala ne samo zapadnu kulturu, nego uopće očuvala na životu, kako je to učinila u Poljskoj protiv ruskih skizmatičkih nasrtaja i u Irskoj protiv engleskih protestanata. Da je Hrvatska, recimo tako, podlegla bogomilstvu ili istočnoj skizmi ili turskom kopitu, što bi bilo od Hrvata? Turska bi nas invazija bila pogazila i muhamedanstvo bi možda već u 16. vijeku bilo sebi podvrglo svu Evropu (osim možda Engleske). Bogomilstvo bi i skizma bili samo pospješili taj proces. Što bi značilo muhamedanstvo u Evropi? Ono već u sebi nosi princip konzervatizma, nerada, negacije kršćanskog napretka; Evropa bi možda još i danas stenjala i izdisala pod tom negacijom, pa bi i u naše dane izgledala kao sada Mala Azija. Da su Turci osvojili i hrvatske krajeve i dalje prešli uopće na zapad, slavenski bi živalj na Balkanu teško pokazao onu otpornu snagu, kakovom je odolijevao poturčivanju kroz 4 puna vijeka: svi su se balkanski Slaveni oslanjali na zaleđe katoličko, koje je s Hrvatima poduzimalo neprestane vojne na Turke i tako ih sprječavalo u prodiranju put zapada i konačno zaustavilo u stalne granice, dok nijesu pod teretom svoje tromosti i vremena postali proverbijalnom neenergijom i upravo ih balkanski Slaveni velikom lakoćom gotovo izbacili iz Evrope g. 1912. Što li nijesu poduzimali na obranu i istočnog dijela Balkana! Već Pijo II. u drugoj polovici 15. vijeka (1458—1564) nije samo zabrinuto gledao kako Turci prodiru prema srcu Evrope iz Afrike preko Španjolske i kako s istoka prodiru preko porušene bizantijske države u Podunavlje, nego hoće da tome odmah i doskoče: hoće da složi sve kršćanstvo. Oslobođenje Carigrada bio je njegov ideal, a to bijaše uzvišeno i savremeno. Dosta je i letimice pogledati Pastorovu povijest papâ, koliko su i novca i brige i nacrtâ i putovanja i dogovaranja uložili, da zaustave Turke na granici hrvatskoj i da ih izbace iz Evrope. Evo dakle i to je jedan jaki razlog, da mi Hrvati proslavimo ovu tisućnicu i u katoličkom duhu, u duhu harnosti spram katoličke Crkve i papa njezinih. Pravo možemo uskliknuti sa psalmistom: »Bože! Svojim ušima slušasmo, oci nam naši pripovijedaše djelo koje si učinio u njihovo vrijeme, u staro vrijeme. Bogom ćemo se hvaliti svaki dan i ime tvoje slaviti ćemo do vijeka« (ps. 43, 1. 9.).

